

Havørnfotografering fra båt

Faktaark for prosjektet «Fugleturisme i Midt- og Øst-Finnmark», et prosjekt i «Naturarven som verdiskaper (M)»

Havørna er vår største rovfugl. Med et vingespenn på inntil 265 cm, en vekt på opptil åtte kilo, er den også Nord-Europas største rovfugl. Hos oss finnes arten utbredt langs store deler av norskekysten, og etter hvert også i enkelte innlandsområder.

Etter at havørna (*Haliaeetus albicilla*) ble fredet i 1968 etter en lang periode med bestandsnedgang, har arten de siste tiårene opplevd en betydelig bestandsvekst i Norge. I dag teller den norske havørnbestanden godt over 2000 par, og er fortsatt i vekst i sørlige deler av landet. Arten er nært knytta til sjø eller ferskvann, noe som også gjenspeiles i fødevalget. Hovedsakelig består denne av fisk, men også mindre pattedyr og vannfugl forekommer vanlig som byttedyr. Åtsler og bytter som stjeles fra andre, som oter og store måker, utgjør også en betydelig andel av dietten.

Havørna blir voksen når den er ca. fem år gammel. De finner seg da en partner og etablerer seg i et leveområde som de oppholder seg i gjennom hele året. Dette leveområdet (territoriet) forsvares de overfor andre ørner. Før de blir voksne er de ikke knytta til et spesielt område, og kan vandre over store avstander, gjerne sammen med andre yngre havørner. Det er derfor ikke uvanlig å se nokså store ansamlinger yngre fugler.

Vanligvis legges 1-2 egg (en sjelden gang 3) i slutten av mars måned. Eggene klekkes etter ca 38 dager, og ungene blir da i reiret til de er minst 10-12 uker gammel og flyvedyktige. Dette skjer gjerne i månedsskifte juni/juli, litt avhengig av hvor i landet man befinner seg. Reiret plasseres gjerne i storvokste trær, men kan også legges i en bergskrent eller rett på flate bakken.

Arten er nokså sky og forsiktig overfor menneskelig aktivitet, særlig i hekketida, men i gitte situasjoner er det mulig å oppleve arten på nært hold. Flere har med suksess etablert føringsplasser hvor det legges ut åtsler som lokker til seg havørn. Føringsplass er særlig en aktuell måte for å oppleve og fotografere arten

© Audun Lie Dahl

vinterstid. Et alternativ til dette er å tiltrekke seg havørn fra båt ved å kaste ut fisk og fiskeavfall. Ved å kaste ut fisk fra båt etterligner man det som for havørna er en ordinær jaktsituasjon. For å lykkes kreves det at man tar hensyn til en rekke ting.

Fisken som kastes ut må selvfølgelig flyte. Dette gjøres enten ved å dypfryse fisk, eller man kan kombinere nedfrysing med å putte en kork i fisken før den fryses ned. NB! Det er svært viktig at dette er naturkork. Ørna vil ikke svelge korken, den river fisken i stykker, men måker kan svelge fisken hel inklusive korken. Måker vil imidlertid gulpe opp korken igjen. Optimal størrelse på fisken er 500-800 gram. Hvis fisken er mindre vil måker lett kunne flytte eller sluke fisken før ørna rekker å ta den. Er fisken større vil havørna være skeptisk til å gå ned for å ta fisken. Småsei og makrell, eventuelt stor sild, er aktuelt å bruke.

Ørn som plukker fisk ved båten vil alltid forsøke å fly mot vinden. Det er derfor nødvendig å legge båten riktig med tanke på vindretningen. De fleste ørner ser ut til å foretrekke litt "luft" foran seg etter de har tatt fisken. Unngå derfor å ligge med båten i "banen" som ørna tar etter å ha plukka opp fisken.

Av erfaring tar det ofte litt tid før de ulike ørnene blir vant til å ta mat som blir tilbudt på denne måten. Enkelte kan derfor være skeptiske til å begynne med, og for å lykkes med å få slike individer ned ved båten

for å plukke fisk, er det gunstig å holde stor avstand mellom båten og fisken og å gi ørna god tid til å begynne med.

Lag faste rutiner som følges ved hver tur. For eksempel bør samme båt benyttes, fisken bør kastes ved samme sted, ikke veiv med armene osv. Etter hvert vil de fleste ørnene bli mer og mer fortrolig med båten og rutinene.

Behovet for mat hos voksne havørn er størst når de har unger i reirene. Dette er også perioden da de er enklest å få ned ved båten for å plukke fisk. En grundig kartlegging av de ulike territoriene og ørnene er derfor verdifullt. Kjenner man ulike hekketerritorier og hvor ørneparene pleier å sitte, er det til stor hjelp.

Det er viktig å understreke at man aldri må forstyrre hekkende ørner. Sørg **alltid** for å holde en trygg avstand til hekkeplassen. La heller ørna oppsøke båten i stedet for at båten oppsøker hekkeplassen. Så snart ørnene blir vant til å plukke fisk ved båten, vil de komme selv om båten ligger mange hundre meter unna der ørna har sine sitteplasser i reirområdet. Det er derfor ingen grunn til å ligge nær hekkeplassen. Man bør absolutt unngå å vise frem hekkeplasser til eventuelle turister/fotografer. Dessverre forekommer det fremdeles faunakriminalitet mot våre store rovfugler, og det er derfor bedre å være på den sikre siden ikke å fortelle om hekkeplasser til personer som man ikke kjenner.

Yngre havørner virker å være mer tilfeldig ved båten for å plukke fisk enn de voksne individene, men disse opptrer ofte i grupper. Lykkes man med å tiltrekke de til båten kan man oppleve at flere kommer samtidig. For å trekke deres oppmerksomhet (dette gjelder også for voksne fugler), kan det virke tiltrekkende å ha måker rundt båten. Dette er et sterkt signal om at det er mat og tiltrekker ørnenes oppmerksomhet. Fiskeavfall eller brødsmuler sørger for å ha måkene rundt båten til enhver tid.

Dette er en aktivitet som er mest aktuell i sommerhalvåret. Denne årstiden har de mest gunstige værforholdene, de voksne ørnene finnes som regel stasjonært i samme området til enhver tid, og behovet for mat er størst hos de hekkende ørnene. Det er imidlertid også mulig å drive denne typen aktivitet i vinterhalvåret, men da kan man risikere å bruke mer tid på å lokalisere voksne territorielle havørner, og behovet for mat er mindre blant de voksne som ikke har unger å forsørge. Vinteren vil kunne gi annerledes bilder, samt at yngre fugler ofte enklere tiltrekkes av båten.

Sei på ca 0,5 kg er korka med naturkork og fryst ned. På denne måten slipper man å sørge for fersk fisk hver gang man drar ut, samt at korken gjør at den flyter bedre i sjøen.

© Audun Lie Dahl

Fisken høves inn i båten igjen hvis ørna ikke vil ha den. På denne måten unngår man at ørna lærer seg til å vente til båten har dratt før den plukker opp fisken.

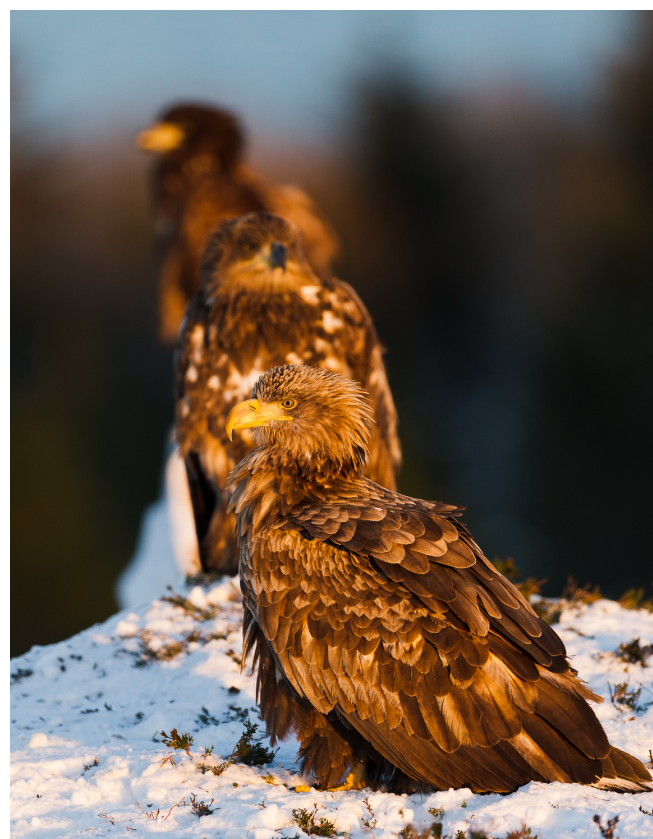
© Espen Lie Dahl

Fast fisk! Ørna har plukka opp fisken og tar den med inn til land. Enkelte ørner kommer gjentatte ganger for å plukke fisk på samme økt, særlig når de har unger i reiret og behovet for mat er stort. Så lenge det er vind vil ørna alltid forsøke å gå mot vinden når den kommer ned for å plukke fisk. Sørg derfor for å ta vindretningen i betraktning når båten plasseres i forhold til der fisken kastes ut.

© Espen Lie Dahl

Faktaarket er laget av:

www.smolanaturopplevelser.no

www.bioforsk.no/fugleturisme

